

„Egyszerűen jólesik játszani”

Beszélgetés Csík Jánossal

Forrás: Csík Zenekar

Mintegy negyedszázada a magyar zenei élet része az autentikus népzene-től induló – azt máig játszó – és a világzenében is óriási népszerűséget kivívó Csík zenekar. A névadó Csík Jánossal áttekintettük a számos díjjal elismert formáció történetének jelentős állomásait, számba vettük a buktatókat és fordulópontokat, megpróbáltuk megfejteni a zenekar sikereinek a titkát.

❖ Bencsik Gyula

Gramofon: Mikor a beszélgetésre jöttem, a Blaha Lujza téri aluljáróban egy cimbalmos kezdett épp játszani a hangszerén a köréje gyűlt embereknek. Ez használ, vagy árt a népzene megkedveltetésének?

Csík János: Több szempontból érdekes az eset. Egyrészt szomorú, hogy annak a valószínűleg jó zenésznek ott kell dolgoznia – felteszem, vegyes dallamokat játszva – a megélhetésért, degradálva azt a műfajt, aminek egyébként a művelője lehet. Végeztek egyszer egy kísérletet Amerikában: Joshua Bell világhírű hegedűs lement egy aluljáróba, ahol legalább egymillió dollárt érő Stradivarin Bachot adott elő kristálytisztán, parádés technikai tudással, miközben a metróhoz igyekvő emberek közül néhányan bedobtak pár dollárt a hegedűtokba. Két nap múlva ugyanő egy hatalmas koncertteremben a több száz dolláros belépőjegyeket megváltó közönség előtt adta elő ugyanazt a műsort. Ennyit számít a körítés és a helyszín. (Ezt a „kísérletet” később Kelemen Barnabás is elvégezte Budapesten.) Az emberek sokszor magára a produkcióra nem figyelnek oda. Nekünk, akik nem kényszerülünk aluljáróba, nagyon oda kell figyelnünk arra, amit művelünk.

G.: A szervezésen túl min múlik, hogy a muzsikátokat szívesen fogadják-e, hogy jól sikerül-e egy koncert?

Cs. J.: Nekünk is tudnunk kell, kiknek fogunk játszani. Ahol van rá lehetőségem, a fellépések előtt alaposan megnézem a helyszínt, az érkező közönséget, próbálom kipuhatolni, milyen a hangulat, mi esne jól aznap este az odalátogató embereknek. Ha előttünk más is fellép, figyelem, hogyan fogadja a zenéjüket a közönség. Mindezek tükrében fejben még az utolsó percben is szerkesztem a műsorunkat, néha előfordul, hogy a kezdés előtti pillanatban még csak én tudom, mi lesz a következő szám.

G.: Honnan kaptad a népzene olyan mérvű szeretetét, hogy a tanulmányaidat is ezen a vonalon kezdted? Hol maradt az életedből a rock and roll, a blues, a punk, amin a kortársak java része fölött?

Cs. J.: Valószínűleg korán jó társaságba keveredtem, már gyerekkoromban néptáncos voltam. Az biztos, hogy mikor a szüleim elvittek a nagyszüleimhez valamilyen családi rendezvényre, lagzira, disznótorra, akkor ott borozgatás mellett mindig énekelt a rokonság, többnyire népdalokat, magyar nótákat. Másfelől én ugyanúgy szocializálódtam, mint a velem egyidős városi fiatalok, szívesen hallgattam a Hobo Blues Bandet, az Eddát vagy a Hungária nagy slágereit, mindamelllett a rádiókból és a diszkókban tombolt a Boney M és az Abba. Talán az az élmény ragadott el a népi kultú-

ra felé, hogy néptáncosként valóban megtáncoltathattuk a lányokat az iskolabálokon, a diszkós lötyögés vagy a koncerten való csápolás helyett. A néptánc kiváló lehetőséget kínált az önmegvalósításra. A táncház-mozgalom meglepetésként és elementáris élményként hatott a fiatalokra, ráadásul a szocialista rendszerben magában hordozta az egészséges nemzeti öntudatot is, ami a hivatalostól eltérő gondolkodásra is inspirálóan hatott. Ebből a szempontból párhuzamba állítható a nyolcvanas években induló alternatív zenekarok – Kontroll Csoport, Európa Kiadó – másfajta zenei és szövegvilágával.

G.: *Milyen elképzelésekkel hívtad életre a Csík zenekart 1988-ban?*

Cs. J.: Az örömmel volt a célunk, az, hogy ellessük, megtanuljuk és továbbadjuk, amit az öregek tudtak. Nem lebegett előttünk a népszerűség – az éppen jelen lévő közönséget akartuk megörvendeztetni. Hogy egyre nagyobb színpadokra, egyre népesebb közönség elé állhassunk, arra készítetted bennünket, hogy még igényesebben viszonyuljunk a munkánkhöz. Az biztos, hogy amikor 2000-ben kiküldtek minket a sydney-i olimpiára képviselni a magyar népzene, azt óriási megtiszteltetésként éltük meg, és fordulatot jelentett az életünkben. A történetünk túllépett azon ponton, hogy szeretjük a népzene.

G.: *Mikor léptetek túl az autentikus népzene? Vagyis mikor és milyen indíttatásra döntöttetek úgy, hogy a népzenebe mást is belecsempésztetek?*

Cs. J.: Népzene a mai napig játszunk, és játszani is fogunk, ennyiben nem léptünk túl a népzene. 2001-ben jelent meg A kor falára című lemezünk, amelyen régi elképzelésem valósult meg: egy autentikus erdélyi, észak-mezőségi dallamot játszottunk el úgy, ahogy a régi öregek, csak jazzzenekarral, szving ritmusban. Az volt az első ilyesfajta próbálkozásunk, és a szakma nem tekerte ki a nyakunkat, sőt a visszajelzések bátorítást adtak a folytatáshoz hegedűsünknek, a blues-gitárosként is tevékenykedő Szabó Attilának is, aki a népzene és a könnyűzene elegyítése terén otthonosan mozog. Az említett jazzes feldolgozásunkat vitte el barátjának, Lovasi Andrásnak, aki azon nyomban betette a Kispál és a borz aktuális műsorába a nótát. Aztán szép lassan összefonódott a két formáció munkája. Lovi is hozott számokat hozzánk, amiket feldolgoztunk.

G.: *2002-es baleseted csaknem kettétörte a Csík zenekar felívelő karrierjét.*

Cs. J.: Egy rossz közúti döntésem mindkét értelemben komoly törést jelentett számomra és a zenekarom számára, majd másfél évig kérdéses volt, hogy egyáltalán képes lesz-e még hegedülni az életben. Annak az időszaknak az átvészeléséhez óriási erőt adtak a zenekar tagjai, a barátaim, rengeteget köszönhetek nekik. Sok minden kiesett a fejből és a kezemből, szinte újra kellett tanulnom a hegedülést. A többiek szeretete indította újra a zenekart, a szakmai tudásukon túli emberségüknek is betudhatók a mostani sikereink.

G.: *Kik ezek a kiváló emberek?*

Cs. J.: A balesetem óta, tehát kilenc éve nem változott a zenekar főállása. Bőgőn Bartók József játszik, aki korábban a Budapest Táncgyűttesben bőgőzött. Most múlik pontosan című számunk is főként annak köszönheti a népszerűségét, ahogyan ő megbőgözi. Barcza Zsolt tangóharmonikázik és cimbalmozik, aki az Állami Népi Együttesben is muzsikált, többek között én forszíroztam, hogy tanuljon meg cimbalmon is játszani. A rendkívül igényes brácsás, Kunos Tamás, akivel közösen alapítottuk a zenekart 1988-ban. A fiatal és tehetséges fúvós, Makó Péter gyakori vendégzenészsünkkel, a jazzista Dresch Mihálllyal remekül kiegészítik egymást. Velünk van még Majorosi Marianna, aki táncosból lett énekes, őt illetet volna első helyen említeni. Ő az igazi lelke a zenekarnak. A hegedűs Szabó Attiláról pedig már esett szó, az ő játéka teszi igazán egyedivé a muzsikánkat más, feldolgozásokkal operáló formációkhoz képest. Én meg a Csík János vagyok.

G.: *Visszakanyarodva a fordulathoz: Lovasi és a Kispál után már automatikusan jött a többi Quimby- és Tankesapda-feldolgozás?*

Cs. J.: Ezeknek a közös produkcióknak az alapja a kölcsönös tisztelet, szeretjük egymás zenéjét. Ugyanerre alapozzuk Ferenczi Gyurival vagy Dresch Misivel a közös munkát, de Presser Gáborral is ezen a szalon indult el az együttműködés.

G.: *Maradtok a már bevált úton, vagy újabb kísérletezésekbe is beleavágtok?*

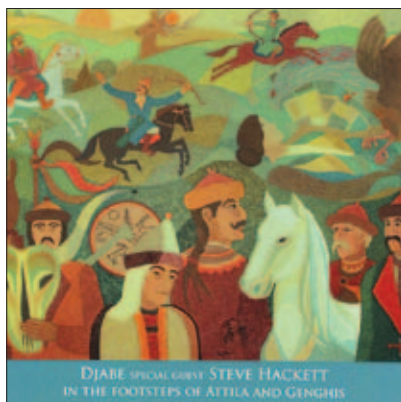
Cs. J.: Ujdonságnak lehet nevezni közös koncertjeinket Ferenczi Gyurival és a Rackajammal A népzene-től a rock and roll forradalomig címmel, amellyel nyáron is többféle föllépünk. Izgalmas, ahogy az akusztikus hangszereken megszólal az amerikai népzene, a blues és a mi népzene. Érdekes párhuzam figyelhető meg az előadásokon a szóképekre épülő népdalok és kiváló költőink – Ady, Weöres Sándor – költeményei között. A másik, hogy szimfonikus zenekarral létrehoztunk egy Szvit című összeállítást, mert a szimfonikusok hangzásvilága kicsit más ízű, mint a klaszikus zenében megszokott, és gyönyörűen összeolvad a népzenevel. Egyszerűen jólesik játszani.

G.: *Mi a Csík zenekar titka?*

Cs. J.: A családi hangulat és az öröm, és a játékunk természetessége egyszerűen átragad az emberekre, könnyen azonosulnak a zenénkkel. Reméljük, júniusi, Rackajammal közös brüsszeli koncertünk közönsége is megéli ezt, akárcsak őszi, erdélyi nagyvárosokba szervezett műsoraink hallgatói. Talán egy év múlva már egy amerikai turnéről is beszámolhatok. Ha minden igaz, karácsonyra már új lemezünk is megjelenik. ■

A Csík Zenekar hivatalos honlapja:

www.csikband.hu

**DJABE:
IN THE FOOTSTEPS OF ATTILA AND
GENGHIS** ●●●●○

Van a Djabe, a maga tizenöt éves múltjával, és van az emberiség a maga évezredeivel... Benne Attila, Dzsingisz kán és a többiek. Hogyan kapcsolódik ez össze? Nos, a tizenöt éves jubileumra az együttes ünnepi turnét szervezett, ismét meghívta a Genesisből Steve Hackett gitárost, és Oroszországtól Bulgáriáig meg sem álltak. (A magyarországi állomások Budapest, Debrecen és Pécs voltak.) A turné alatt rögzített anyagból pedig most egy dupla CD-t adtak ki, a belső borítón Hackett úti jegyzeteivel. A zene elsősorban a Djabe szokásos alkotóárdáját dicséri, de helyet kapott közöttük két Genesis- és két Hackett-szólószám is, amilyenek eddig legfeljebb élőben voltak hallhatók. Sőt mindkét korongon van számítógéphez kíváncsi extra tartalom...

Ami az interpretációval kapcsolatban azonnal megragadja a hallgatót, hogy kivétel nélkül nagyon jók a szövegek. Néhol szépek is, ha az kell. De sajnos úgy érzem, nem mindig szellemesek. Minden számnak van valami jellemző erénye: az Erdő erdő például a bevezetés után igazán érzékeny harmóniákkal dolgozik, a Dark Soupban megszólíttatik a vérehulló fecskéfű, a Distant Dance sokféle hangulatot vonultat fel, a Clouds Dance-ben pedig még a giccses esőt is megbocsátjuk, ha meghalljuk benne a Hej tulipán és a Leszállott a páva mesteri összetorlasztását. Doromb a szám címe ellenére csak mutatóba jutott, a Last Trainben viszont kiváló az ének. Az anyag valahogy mégsem elég intenzív, összességében nem olyan átütő, mint várnánk. Bizonyára nagyobb volt a hatás a koncerthelyszíneken.

Ha már a főcím, a borító grafikája, sokszor a hangvétel és az egész turné apropóján minden keleti(es) a CD-n, hát a rovásírást becsempészni már végképp túlzásnak tűnik. *Pödör Eszter*

Gramy Records
GR-094

**SZALONNA ÉS BANDÁJA:
NÉPZENE A KÁRPÁT-MEDENCÉBŐL** ●●●●●

Pál István „Szalonna” második saját bandás lemezét adja ki, s ezúttal – persze csak szubjektív változtatásban – a teljes Kárpát-medencét lefedi. Szalonna különlegessége, hogy hegedűhangja össze-tevésztethetetlenül érzelmes és éneklő, amely kuriózzumnak számít a puritánabb hangzást előtérbe helyező városi zenekaroknál. Ő ugyanis nem szégyelli a nóták és a cigányzene hatását, amely kétségtelenül jelen van számos hagyományörző cigányprímás játékában, s amelyet – egyébként érthető okokból – igyekeznek lenyesegetni az ilyen felvételekről tanuló népzeneészek. Ezek a hatások egyébként az anyaországi tájegységeknél kifejezettebben autentikusnak hatnak, legalábbis Szalonna játékában mindenképp. Minden stílusjegyet hibátlanul hoz, minden egyes tempót a tánchoz igazít, s legfeljebb a technikai háttérből sejtethetjük, hogy nem adatközlőt hallunk. Törekvéseiben megfelelő társakra talált Gera Attila tárogató- és Ūrmös Sándor cimbalomjátékában, akik szintén dinamikai, díszítésbeli gazdagsággal és rendkívül árnyaltan muzsikálnak. Az új énekes, Szalonna testvére, Pál Eszter autentikus éneke jó választás volt: a banda játéktílusához illeszkedik meleg és természetes hangszíne, valamint az átgondolt előadásmód, amellyel a legegyszerűbb népdalokat is felépíti. A tempóváltások összhangja, a szomorú és a vidám nóták, az egyes tájegységekről mutatott ismert és ritkaságnak számító dallamok aránya olyan egységet alkot, amely kiemeli ezt az albumot a hagyományos népzenei kínálatból. Az pedig különösen szép szín a lemezen, ahogy a Pál testvérek édesapja harmonikájával szlovák éneket kíséri: nem a gesztus, hanem az igazán élvezetes előadás teszi értékessé.

Kiss Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 051

**BUDA FOLK BAND:
SÜRŰ VÁNDOR** ●●●●○

Nincs híján az ötleteknek a Buda Folk Band: a zenekar a Sűrű vándorral lényegében megteremti a pesti magyar népzeneét. Nem igazán világzenét, hiszen jobbára csak magyar alapanyagból válogat, és azt vadítja meg a mai átlag pesti srácot érő igényesebb zenei ingerekkel, ritmusokkal, harmóniai menetekkel. Tulajdonképpen ez az út, persze jóval tovább gondolva, amelyen a Muzsikás fénykorában – még Csoórral együtt – elindult, s amelynek hangzásáért akkoriban egy egész ország rajongott, olyannyira, hogy a Muzsikás neve egybeforrt a táncművelés történetével. Ifjabb Csoóri Sándor később is próbálkozott hasonló, népzene alapú feldolgozásokkal, egészen a rockzenéig ment, persze menetközben akár a Vízöntő, akár más együttesek szintén hasonló zenei alapokból építkeztek. Hosszú ideje azonban nem volt igazán átütő, pusztán magyar népzenei elemeket használó, mégis városi fiataloknak szóló műfaj, mostanában a Buda Folk Band mellett a Kerekes Band és a Csík zenekar az, amelyik sikerrel debütált ebben a kategóriában. Ők azok, akik saját népi hangszereiken – kobzán, furulyán, hegedűn – oldják meg mindazt a színes hangzást, amit más gitáron, szintetizátoron vagy éppen a keverőpult mellől alakít „népiesre”. A Buda Folk Band esetében nem is akkora meglepetés ez, ha tudjuk, hogy lényegében ennek a generációnak a gyermekei, tanítványai alkotják az együttest, hiszen például a még ifjabb Csoóri Sándor vagy Éri Márton a legendás Muzsikást és egyáltalán a népzeneét annak idején az anyatejjel szívták magukba. Nemcsak a számok, az elnevezéseik is a pesti táncmuzika szövegéből nőttek ki, mint a Szennyes swingem vagy a Csíki-csuki, ami a felcsíki táncrendre utal.

Kiss Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 048

**KALINKA AND MOSCOW NIGHTS:
RED STAR ARMY CHORUS**

Ez most komoly?... – kérdezheti homlokát ráncolva valaki, ha a lemezek között válogatva rábukkan a Vörös Hadsereg Ének- és Zenekarának dupla CD-jére.

Bizony, nem tréfadolog, bár a borítóról nem derül ki azonnal, hogy paródiát tartalmaz-e a korong. Nos, népdalokról van szó, legnagyobb részük orosz népdal, méghozzá parádés hangszerelésben. A szimfonikus zenekar szokásos arzenálja mellett persze hangsúlyos szerephez jut a balalajka és a tangóharmonika, de a pálmát egyértelműen a kórus viszi el. Némelyik dalban szólólistákkal kiegészülve vagy csak zenekari kísérettel, vegyeskari, illetve egyneműkari felállásban is kiválóan szólnak. A legnagyobb dinamikájú, sodró dallamokban éppúgy, mint a szinte már nem is hallható pianókban. Bevallom, nekem ezek tetszetek igazán! Csak a legnehezebb kórusversenyeken edződött skandináv csapatok szólnak így. Az oroszoknak ez a repertoár pedig „hazai pálya”. Fegyelmezett, mindenben együtt rezdülő, remek szövegmondással, frazeálással előadott, élvezetes dalokat hallunk. A gazdag anyagban egyszer-kétszer billen csak meg a tiszta intonáció, akkor is inkább némelyik szólista a „ludas”, szerencsére nem vészes a tendencia. Számunkra is ismerős a dallamok közül nem egy, a Volgai hajóvontatók dalától elkezdve a Bunkócskáig (ki hitte volna, hogy ez ennyire jó!), és persze a címadó dalok, de még egy-két „komolyabb” darab is rejtőzik a korongokon: Paganinire, Muszorgszkij Bolhadalára, meg Rimszkij-Koszakov Dongójára gondolok. Van néhány induló, amelyeknek esetenként túl nagy csinnadrattával jár a kísérete, de ez is csak mosolyt fakaszt: kicsit rajzfilm-kísérezés. Jó zene, jó vicc, még akár ajándéknak is.

Pödör Eszter

Warner C. & J. – Magneoton
256467984

**RABIH ABOU-KHALIL:
TROUBLE IN JERUSALEM**

Lessing 1779-ben a Bölcs Nátánban a vallási tolerancia, a megbocsátás, a humanizmus mellett agitál. Bár a dráma eredetileg a III. kereszties háború idején játszódik, sajnos e téma napjainkra sem vesztett aktualitásából.

A mű filmadaptációja 1922-ben készült Manfred Noa rendezésében és Jeruzsálemben forgatták. Klasszikus FF némafilm, annak minden bájos tökéletlenségével, és állandó, posztromantikus jellegű zenével. Mivel Hitler uralma alatt minden kópiáját elégették, a filmet mindenki végleg eltűntnek hitte. Évtizedekkel később, Moszkvában mégis találtak belőle egy példányt, amit 1997-ben a Münchener Filmmúzeum megszerzett és felújított. Az új zene megírására Rabih Abou-Khalilt, az arab lant nemzetközileg elismert művészt kérték fel, aki korábban már számos szimfonikus zenekarral működött együtt, a BBC Symphony Orchestrától kezdve az Ensemble Modernig. Ezúttal a German Youth Symphony Orchestra játszik. A szólista Michel Godard (tuba, serpent) és Jarrod Cagwin (keretdob). A zene jó hangulatfestő, a szerző jól használja a szimfonikus zenekar hangszercsoportjait, és tökéletesen egybeolvasztja a trióval. Az unisono szakaszok (amikor mindenki ugyanazt a dallamot játssza) kétségtelenül keleties jelleget kölcsönöznek a zenének, viszont néhol túl hosszúak. Nos, egy filmzenéről szinte lehetetlen véleményt alkotni anélkül, hogy közben maga a film is peregne. Bár a film egyes részletei megtalálhatók az interneten, ezt a kiadványt hallgatva csak találgathatunk. Abou-Khalil vajon melyik hangot melyik képkocka mellé szánta. Esetleg a filmnek valamilyen más, teljesen vágott verzióját vetítik az opera jellegű előadások alkalmával? Jó lenne, ha az egészet DVD formájában is kiadnák.

Pödör Bálint

Enja – Varga
ENJ-9560 2

THE KARINDULA SESSIONS

Kongó ma a világ egyik legborzasztóbb helye. Már csaknem 50 éve, amióta Belgiumtól függetlenné vált, kaotikus a helyzet az országban. A gyakran cserélődő kormányok alatt kegyetlen harcok dúlnak a gyémántbányáért. (Sokunknak beugorhat Leonardo Di Caprio remek alakítása a Véres gyémántok című mozifilmben.) A 2009-es polgárháború óta öt és fél millió ember vesztette életét. (Ugyanaz a népi tánc játszódik le, amiről Don Cheadle mesél a Hotel Ruanda főszerepében.) Mindeközben a Congotronics sorozat megalkotója, a belga Vincent Kennis a kongói kultúrába ásta bele magát. Legújabb kincse, a kongói zene egy speciális rétege, a dél-keleti országrészre jellemző Karindula.

Ez a stílus egy hangszerről kapta a nevét, ami egy olajshordóra erősített óriási bendzsóféle. A kecskebőrrrel felbőrözött hordón ülve játszik a játékos, a hangszer egy nagyon hosszú, négyhúrú nyakban végződik. A hangzás állítólag akkor az igazi, ha a húrok és a nyak közé még egy üres tejporos zacskót is tesznek. Ez pengetéskor zizegő effektust hoz létre. (Máshol a balafon rezonátor tököcskéire való ritka pókfaj hálójáért zárandokolnak el több napi járóföldre...)

A Karindula alapvetően gyors és számunkra vidám stílus – annak ellenére, hogy gyászszertartásokon játsszák. 3-4 hangszeres és ugyanennyi vagy több énekes adja elő. Majdnem mindegyikük táncos is az előadás egyes részeiben. Habár mind egy-egy motívumot ismételtetnek, mégis apránként változik, fokozatosan fejlődik az adott zeneszám. Az egyes szövegek eltérő ritmusaiból bonyolult poliritmia bontakozik ki. A DVD révén minden érzékszervünkkel, testközelből vehetünk részt e fantasztikus, antropológiailag is érdekes Karindula-kiránduláson.

Pödör Bálint

Crammed – Varga
CRAW 70